ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

(Έκδοση ανέκδοτου χειρογράφου)

Υπό
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Το βασικότερο κύτταρο της ελληνικής ζωής κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, μετά την Εκκλησία και σε συνδυασμό, φυσικά, πάντοτε μ' αυτήν, υπήρξε η Κοινότητα[1]. Αυτή επικράτησε χάρη στην αδυναμία της οθωμανικής εξουσίας να ενσωματώσει διοικητικά τους χριστιανούς, που υπέταξε, στο θεοκρατικό διοικητικό σύστημά της[2] και να τους υπαγάγει στο θεοκρατικό δικαιακό κώδικά της, αλλά και χάρη στην έντονη επιθυμία των Ελλήνων να παραμείνουν συσπειρωμένοι[3], προκειμένου να επιβιώσουν, εκδηλώνοντας, εξάλλου, μ' αυτόν τον τρόπο την κοινωνική δυναμική τους[4]. Οι Οθωμανοί για να επιτύχουν το σκοπό τους προχώρησαν και σε αξιόλογες προνομιακές υποσχέσεις και παροχές[5] και έτσι εξασφάλιζαν αρχικά την υποταγή των χριστιανών και στη συνέχεια την χωρίς αντίσταση διαβίωσή τους μέσα στο πλαίσιο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας[6]. Από την πλευρά τους οι Έλληνες επιδίωξαν τη διατήρηση των αρχικών

1. Για το θέμα των Κοινοτήτων βλ. την περισπούδαστη μελέτη του Γ. Δ. Κοντογιώργη, Κοινωνικὴ δυναμικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτοδιοίκηση. Οι Ελληνικές Κοινότητες της Τουρκοκρατίας, Αθήνα 1982, όπου και η σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. Πρβλ. Στεφανίδη Β., Ἐκκλησιαστικὴ ιστορία απ' αρχής μέχρι σήμερον, Αθήναι 1948, σ. 634.

Σχετικά με τη συγκρότηση του αρχικού διοικητικού συστήματος των Οθωμανών και της μεταρρύθμισής του βλ. Eliséef Nik., L' Orient musulman au Moyen Age, 622-1260, Paris 1977, κυρίως από σ. 150 κ.ε., και I. Metin Kunt, The Sultan' s Servants. The Transformation of Ottoman Provincial, Government, 1550-1650, New York 1983.

3. Πρβλ. Ζακυθηνοῦ Δ., Η Τουρκοκρατία. Εισαγωγή εις την νεωτέραν ιστορίαν του Ελληνισμού, Αθήναι 1957, σ. 6.

4. Πρβλ. Πέννα Π., Το Κοινόν του Μελενίκου και το σύστημα διοικήσεώς του, Αθήναι 1946, σ. 5 και Παπαρρηγοπούλου Κ., Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήναι ²1955, τόμ. 5ος, σ. 409.

5. Για την πολιτική σημασία των προνομίων, βλ. Κοντογιώργη Γ. Δ., ό.π., σ. 52 κ.ε.

6. Πρβλ. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, «Εκδοτική Αθηνών», τόμ. ΙΑ΄, σ. 134-135.